

1938 års student

Student 1938 – en minnesbild

C-G och Anna-Lisa Månsson

För 20 år sedan, den 28 maj 1988, talade C-G (Carl-Gustav) som representant för 50-års jubilarerna vid Föreningen Ystadsstudenters årsmöte i Österportskolans aula. Vi bad C-G att ta fram sina anteckningar från anförandet och tillsammans med hustrun Anna-Lisa minnas hur det var för 70 år sedan.

Jämfört med dagens skola var antalet elever blygsamma 395 mot idag, 2008, cirka 2800. Man rymdes därför inom läroverksbyggnaden från 1914 och hade koll på såväl varandra som på lärarna och övrig personal vid skolan. Avgångsklasserna 1938 hade från latinlinjen med klassföreståndaren adjunkt Bertil Lindquist 7 elever samt från reallinjen med klassföreståndaren lektor Paulson 14 elever, totalt 21 jämfört med dagens 300.

Tillvaron var inrutad och om omvärlden hade dåtidens gymnasister relativt lite kännedom. Visserligen hade tyskarna den 11 mars överskridit gränsen till Österrike men krigsriskerna tonades ned, inte minst sedan Hitler och Chamberlain senare under året i Munchen undertecknade det berömda avtalet med temat "Fred i vår tid". I Sverige diskuterades 12 dagars semester och motionen om förbud mot aga avslogs av 2:a kammaren. Vår monark, Gustav V, lät sin tennispartner, Kalle Schröder, få sälja kaffe med namnet Mr G.

I Ystad bodde borgmästare Stenberg i den byggnad som senare blev Hantverkshemmet. Han efterträddes detta år av Hans Johansson, som blev föreningens förste ordförande. 1938 avled en av stadens genom tiderna största personligheter, den berömde apotekaren Salomon Smith. Bland de föreningar som stadens borgare var medlemmar i var bl a Knutsgillet, med åldermannen överste Torsten Winberg, WW, TNJ, Sirius och Odd Fellow. Däremot fanns på den tiden inte Rotary och Lions. Tennis var en etablerad sport men med begränsat antal utövare medan golfen höll på att introduceras. En entusiastisk golfspelare var lektor Paulsson, som spelade med några intresserade elever. De fick åka med i hans Ford till golfbanan. Bridge spelades. Allt detta var förstås något som gymnasisterna i allmänhet inte deltog i.

Ystads Allehanda under ledning av Axel Björnberg var den dominerande dagstidningen, vars chefredaktör hette Melker Westin, en liten korpulent herre med svart hatt, överrock och käpp. På tidningen Aurora, som trots namnet utkom på kvällen, residerade Elias Nilsson. Ernst Andersson, kallad Pricken, var Ljunitsbankens chef och skulle bli mer känd som far till skådespelaren Ernst-Hugo Järegård.

Åter till vår skola!

Lärarna var, jämfört med idag, till antalet få och skolan leddes av rektor med lektorerna som understeg tio medan antalet adjunkter, eo adjunkter, ämneslärare, timlärare etc var fler. Därtill fanns skolans vaktmästare och skolans maskinist, båda med efternamnet Persson, den förre Anders och den senare Oskar Gottfrid. Båda hade sin bostad i skolans annex (vaktmästaren 1:a vån). Anders hade i anslutning till sin bostad en liten pappersaffär där pennor och papper kunde inhandlas.

Skolmössa var obligatorisk för eleverna och i realskolan skiftade kokarden i färg efter årskurs. Gymnasistmössan var densamma oavsett ring. Det fanns en särskild sommarmössa för gymnasiet. Mössorna köpte man på engelska Hattmagasinet, föregångaren till Bäckströms Hattbutik. Eleverna förväntades känna igen sina lärare på stan och därtill, genom att lyfta på skolmössan, artigt hälsa på dem de mötte. Underlåtenhet renderade i påpekande.

Lärarnas arbetstid i skolan var mellan klockan 8-15. Förberedelser av lektioner och rättning av skrivningar tillkom. Några av lärarna bedrev även privatundervisning i hemmet för elever som hade bekymmer med något skolämne. En del av dem var även engagerade i politiska sammanhang bl a

rektor Wallén och lektor Hagen. I tjänsten förväntades samtliga lärare vara opolitiska, vilket de också levde upp till.

Några av lärarna 1938 hade varit knutna till skolan i många år. Walléns företrädare som rektor var PG Persson, som flyttade till Malmö. Även lektorn i kemi, Axel Andersson, flyttade till samma läroverk i Malmö. Rektor PG Persson, lektorerna Anders Hagen och Erik Wallén, adjunkterna Fredborg och Lindvall samt vaktmästaren Anders Persson och maskinisten Oskar Gottfrid Persson hade lång anställningstid. Teckningsläraren Folke Rolff, musikdirektören Anders R Rasmusson och gymnastikdirektören, ryttmästare Einar Hårderup, hade också lång tjänstgöringstid. Lagergren, även kallad pilsner, var en excentrisk lärare, som många elever mindes.

Lektor Åke Essén, lärare i historia och geografi, var en mycket skicklig pedagog även om det fanns elever som inte uppskattade honom. I studentklasserna var han enastående i sin förmåga att sammanfatta kursen.

Flera elever kom "från landet" med antingen buss eller tåg. De fick stiga upp i ottan för att vara i tid till skolstarten. Dessa elever var befriade från morgonbönen.

Skoldagen inleddes med morgonbön 07.45-08.00 för de elever som bodde i stan. Den elev, som inte kommit i tid, fick, under uppsikt av vaktmästare Persson och tjänstgörande lärare, finna sig i att vänta tills sista psalmen var sjungits och rektorn sagt sitt. De släpptes in i skolan samtidigt med eleverna från landet och fick en anmärkning i klassboken. Då läraren kom in i lektionssalen stod samtliga elever upp och satte sig först då ordningsmannen rapporterat om eventuell frånvaro. Tre lektioner var schemalagda på förmiddagen medan eftermiddagen kunde innehålla tre till fyra lektioner. Gymnastiken i gymnasiet var oftast sista lektionen på dagen. Läxläsning och övriga hemuppgifter skedde i hemmet. Man hade även lektioner på lördag förmiddag. Fritidsproblemen var med andra ord små.

Vad man fick och inte fick göra stod att läsa i skolkatalogen och föredrogs av rektor vid varje terminsstart. Senare än klockan 21.00 fick eleverna inte vistas på stan utan målsmans närvaro. Rökning var förbjudet.

1-2 ggr per termin anordnades soaréer i skolans gymnastiksal, vars golv skyddades med masonitskivor. Soarréerna sammanföll ofta med efterföljande idrottslov. Vid ett tillfälle, 1936, anordnades i skolans skrivsal, belägen ovan rektorsexpeditionen, en gymnasistbal, vid vilken deltagarna var festklädda. Det dansades till en trio och rektor Wallén var värd. Vin eller alkoholhaltiga drycker serverades ej men stämningen var likväl på topp! Förhållandena mellan pojkar och flickor i gymnasiet var på den tiden mer oskyldigt och romantiskt än vad som förefaller vara fallet idag.

Föräldrarna ordnade i förekommande fall bjudningar i hemmet för sonens eller dotterns vänner, något som gick under namnet skutt. Man dansade till grammofon musik under gemytliga former. För de manliga gymnasisterna var det spännande att se vilka av dem som skulle inviteras till Flickskolans avslutnings bal.

Trots annalkande krigstider bekymrade sig få av 1938 års studenter för framtiden. Avlagd studentexamen medförde i regel en trygg framtid.

Några av 1938 års studenter har i vuxen ålder återvänt till hembygden antingen som fast bosatta eller som sommarboende. Många ser med glädje tillbaka på sin skoltid och är tacksamma mot de lärare som med sina olika personligheter fostrade dem inför livets skola.

Inte kunde man då förutspå den förändring som dagens gymnasieskola fått. Avslutningsvis citeras några av lektor Esséns lärdomar till hans elever i sista ring.

"Mer än tolv till bordet är utspisning och ej middag"

"När man dricker konjak skall man inte glömma att sticka ner näsan i glaset för att på så sätt verkligen njuta av den goda doften"

"Non scholae sed vitae discimus (Man lär för livet och inte för skolan)"